

The background is an abstract painting. The upper portion features a light blue-grey wash with dark, gestural charcoal or black lines that suggest a face or a figure. A large, semi-transparent red circle is superimposed over the center, containing the title text. Below the circle, the lower portion of the image is dominated by thick, horizontal brushstrokes in shades of orange, red, and brown. In the bottom right corner, there is a small, stylized figure in bright colors (green, blue, red, yellow) that appears to be walking or running.

**KTERÝM
SE
NIKDO
NEKLANÍ**

Muzeum Náchodska

**Kurátoři výstavy
Sixtus Bolom-Kotari / Mariana Poláková**

**Grafický design
Sixtus Bolom-Kotari / Kateřina Kesslerová / Jana Brátová**

**Poděkování
Marcela Landová / Saša Jacobea / Zuzana Lukšová
Tomáš Weissar / Martina Bolom-Kotari**

Brněnský polyhistor. Zabýval se lingvistikou, ovládal mj. řečtinu, aramejštinu a hebrejštinu, kterou též vyučoval, a podílel se na vzniku českého ekumenického překladu Bible a jeho komentáře. Znalosti teologie a Bible uplatňoval v praxi jako duchovní Církve československé evangelické. Orientoval se také v hudbě, ve fyzice, výpočetní technice a věnoval se i výtvarné činnosti.

Bratra Jiřího Farského jsem potkala až v poslední etapě jeho života, v důchodovém věku. Potkali jsme se nejčastěji v brněnském Blahoslavově domě, přicházel nejen na evangelické bohoslužby, ale také pravidelně cvičit na klavír – tato drobná aktivita je pro mě odrazem jeho osobnosti: bratr Jiří Farský toho hodně dělal, dovedl a znal. Mnozí jsme však o šíři jeho záběru měli jen mlhavé ponětí, neměl ve zvyku se prosazovat či zviditelňovat.

Bratr Jiří se narodil 30. května 1935 v Brně, v rodině vysokoškolského profesora – snad i to se stalo předpokladem pro jeho pozdější zájem o řadu vědeckých a uměleckých disciplín. Absolvoval reálné gymnázium v Husovicích. Otec si přál, aby šel v jeho stopách a studoval na Vysoké škole zemědělské. Jiří si však vyvdoroval studium přírodních věd na univerzitě Jana Evangelisty Purkyně, dnes znovu Masarykově univerzitě.

Ačkoliv si prý až do stáří dopisoval s láskou své mladosti, vlastní rodinu nezaložil. Podle svých přátel si však na svůj život solitéra, jak tomu sám říkával, nestýskal, spíše naopak. Velikou pomocí, nejen v péči o domácnost, mu byla jeho sestra Oktaviána. Pro její rodinu se Jiří stal důležitou mužskou postavou, laskavým a milovaným strýcem, který ovšem podle svých možností i obdarování suploval i jiné role.

Přesto, že nepocházel z evangelického prostředí, Boží oslovení a jeho cesta víry ho do evangelické církve přivedly. Pracoval jako presbyter ve sboru v Husovicích, účastnil se tu ekumenic-

kých biblických setkání, řadu lidí navštěvoval a různě je podporoval. Díky své lásce k jazykům si osvojil hebrejštinu, aramejštinu a řečtinu, účastnil se práce na ekumenickém překladu Bible a pomáhal jej komentovat. V roce 1986 byl ordinován za jáhna, v devadesátých letech pak vystudoval dálkově Evangelickou teologickou fakultu, spolupracoval s Českou biblickou společností. Stejně jako v ostatních oblastech svého zájmu, stál i ve věcech víry a církve široce rozkročen – měl řadu přátel v domácí i zahraniční ekumeně, zpíval v mužském katolickém sboru, později v evangelickém pěveckém sboru Cantate Domino. Ochotně a rád vypomáhal v evangelických sborech jako kazatel, v Židenicích ve spolupráci s bratrem Jiřím Novákem vedl prázdninové biblické hodiny.

V církvi byl neustále aktivní, do posledního času se účastnil bohoslužeb i setkání kazatelů.

Není snadné obsáhnout do slova osobnost bratra Jiřího. Byl mimo jiné přírodovědec, výtvarník, kazatel, hudebník, jazykovec, pravidelně sportoval, měl řadu přátel, dovedl být tolerantní k názorům a pohledům jiných. Jeho známí na něj vzpomínají jako na člověka čistého srdce, laskavě řečeno trochu Dona Quijota a trochu Františka z Assisi. Snažil se ze všech sil dělat to, co vnímal jako dobré a správné, ne vždy však byl pochopen a přijat, šíře jeho informací a znalostí mu vlastně někdy ztěžovala kontakt s lidmi.

Bratr Jiří zemřel ve druhém adventním týdnu roku 2017 ve věku nedožitých 83 let. Do posledních dnů se věnoval svému zásadnímu životnímu poslání – předávání znalostí, činnosti pedagogické.

Saša Jacobea

Jiří Jan Oktavián Farský (1935–2017)

V té době mnozí vysoce postavení lidé hovořovali o vládě dělnické třídy. Z těchto vysoce postavených opět mnozí však nepovažovali dělníka za svého bližního. A tak trochu z fanfarónství veden příkladem přítele z vysokoškolských studií, básníka Karla Hory, povzbuzován spisovatelskou dvojicí Vladimíra Janovice a Aleny Wagnerové, jsem nastoupil práci jako stavební dělník na stavbě továrny u města Hranic; kromě nejistoty vzal jsem si s sebou jen náčrtník a malířský stojan.

Tak vznikl obrazový zápisník, přibližně z let 1960–1962, zvláště z posledního období, kdy jsem strávil celý rok u Hranic na stavbě továrny, takzvané eternitky v těsné blízkosti hranické cementárny a cihelny.

Kreslil jsem uhlémarudkou hlavně přátele a kamarády, převážně stavební dělníky a dělnice, učně a také další lidi rozdílných údelů a rozdílného stáří, se kterými jsem se v tomto období setkával.

Malby temperou a olejem zobrazují prostředí, ve kterém tito lidé spolu se mnou žili.

STAVEBNÍ DĚLNÍKY lze zhruba rozdělit do dvou skupin. Na dělníky vyučené, řemeslníky i nádeníky, jejichž profese trvá po celý život, a na ty, které k dělnické profesi přivedl proti jejich vůli osud. Jedno bylo společné: autorita mistra, poslušnost partákovi a společné uskutečnění plánu díla, přicházejícího odjinud s nadějí, že tím poslouží jiným.

ARCHITEKT vymýšlí své dílo. Ctí, morálkou i odměnou dělníka je být při tomto díle za všech okolností od začátku do konce. V tomto případě zůstává dodnes prastarým vzorem cti každého člověka.

Jinými slovy: Jako žena rodí dítě svému muži a syna státu, jako Maria ve svém ponížení rodila, vychovala Syna člověka nikoli jen sobě samé, ale i všem ostatním dobrým i zlým, Bohu, který si ho vzal, tak i dělník tvoří díla druhým, tak umělec, vědec, filosof i žurnalista se jako dělníci učí žít, aby sloužili pravdě, jež k nim přichází i tehdy, kdy ji nikdo z nich nečeká, protože je samé soudí a neodkladně žádá změnu.

Z **THEOLOGICKÉHO STUDIA** jsem vyrozuměl, že evangelia kladou úctu k bližnímu na mnohem vyšší úroveň, než jsme zvyklí. Stačí předpokládat nezpochybnitelnou jednotu mezi všemi živými a dospějeme ke stejnému požadavku i potřebě vzájemné úcty.

Stačí si posloužit textem z Ježíšova kázání na hoře:

Slyšeli jste, že bylo řečeno otcům: „Nezabiješ! Kdo by zabil, bude vydán soudu.“ Já však

vám pravím, že již ten, kdo se hněvá na

svého bratra, bude vydán soudu; kdo snižuje svého bratra, bude vydán radě; a kdo svého bratra zatracuje, propadne ohnivému peklu. (Mt 5,21–22)

Onu souvislost mezi vděčností a nadějí v prostoru úcty k Bohu vyjádřil Rabí Saul a římský občan jménem Pavel následujícím postojem k tomu, co nás spojuje:

Žijeme-li, žijeme Pánu, umíráme-li, umíráme Pánu. Ať žijeme, ať umíráme, patříme Pánu. Vždyť proto Kristus umřel i ožil. (Ř 14,8–9)

Jiří Jan Oktavián Farský

Obrazový zápisník z let 1960–1962

SETKÁNÍ s milými lidmi stejného údělu, s ošetřujícím personálem, s přáteli ve výtvarném ateliéru Masarykova onkologického ústavu v Brně a křesťanskou duchovní službou působící v tomto ústavu mě přivedlo na myšlenku uspořádat výstavu, jejímž námětem by byla tajemně skrytá naděje pramenící z úcty k nenápadnému životu neslavných, z povrchního pohledu opomíjených nebo dokonce odepsaných lidí.

Když jsem se dozvěděl, že mám těžko vyléčitelnou nemoc, zjistil jsem, že jsem tím jedné vážné a dlouholeté obavy zbaven, totiž skryté obavy, ba neohraničené hrůzy, že ji snad také já dostanu.

Proč jsem tehdy opustil všechno, abych žil v nepohodě, vzdálen od kulturního světa?

Snad jsem se chtěl vymanit z vlivu, který mi byl cizí. Vlivu, jenž ukazoval jiným směrem. Vlivu, jenž ukazoval do jiné třídy, do třídy pohodlného přežívání: Proto cíl ukázat se partnerce tak obtížným, aby si rozmyslila následovat mne.

KDYŽ JSEM BYL V ŠEDESÁTÝCH LETECH minulého století zaměstnán jako asistent na katedře lékařské fyziky lékařské fakulty Palackého university v Olomouci, svěřil mi pan docent Wondrák úkol staticky posoudit odolnost různých chirurgických spojení zlomeného krčku stehenní kosti a vybrat to nejpevnější.

K tomu účelu bylo třeba na ústavu anatomie pod vedením docenta Zrzavého vybrat a ošetřit určitý počet ještě nedotčených stehenních kostí od mně neznámých dárců. Abych dobře posloužil budoucím trpícím, nebylo možné vyhnout se tomuto setkání se svědky jiného rozpětí času, než jaké bylo darováno mně. Východiskem se pro mne tehdy nestalo vytěsňování nepříjemných myšlenek nebo děsivých zážitků například nějakým únikem k alkoholu, nýbrž vstup do vícerozměrného myšlenkového prostoru úcty ke každé jednotlivosti lidského života.

V takovém citovém prostoru vděčnosti a naděje bylo dobře být a dalo se pečlivě pracovat. Výsledky práce pak ač, nepatrně, přispěly k opatrnější léčbě zlomenin.

Později jsem zjistil, že se docent Wondrák znal osobně s Albertem Schweitzerem, doktorem z Lambaréné, autorem kategorického imperativu úcty k životu a rozšiřitelem morálních otázek na celou živočišnou říši i za cenu, že toto pojetí života přináší člověku další starosti. Po výšleného člověka vede k větší pokoře.

Jiří Jan Oktavián Farský

Kterým se nikdo neklaní

סוּקִי רַפְע־לַע וּנְרַחֵא יְיָ יִלְאֵג יִתְעַדִּי יִנְאִי
הַוֹלֵא הַזְחָא יִרְשְׁבִמֹּו תֵאדְ-וּפְקֵנ יְרוּע רַחֵא
וְאֵר יִנְיַעוּ יִלְ-הַזְחָא וּיְנָא רַשָּׁא

Va'ani yada'ti go'ali hai veaharoun al-apar yakum
Ve'ahar ouri nik'kpu zot umib'besari eheze 'elova
Ašer ani ehezeh li ve'enai ra'u

Já vím, že můj Vykupitel je živ a jako poslední se postaví nad prachem. Kdyby mi i kůži sedřeli, ač zbaven masa, uzřím Boha, já ho uzřím, pro mne tu bude, mé oči ho uvidí.

(Job 19,25–27)

Jako začátek naší vzpomínky jsme zvolili verše biblické z knihy Jób nejen proto, že se Jiří Farský podílel na ekumenickém překladu Starého zákona, z něž byl citovaný překlad převzat, ale také proto, že se jedná o jeden z textů, nad kterými jsme se s dalšími studenty a panem Farským v době našeho studia setkávali. Pan Farský od devadesátých let 20. století vyučoval hebrejštinu a četbu v hebrejštině pro Ústav religionistiky a později pro Ústav jazykovědy a baltistiky na brněnské filozofické fakultě.

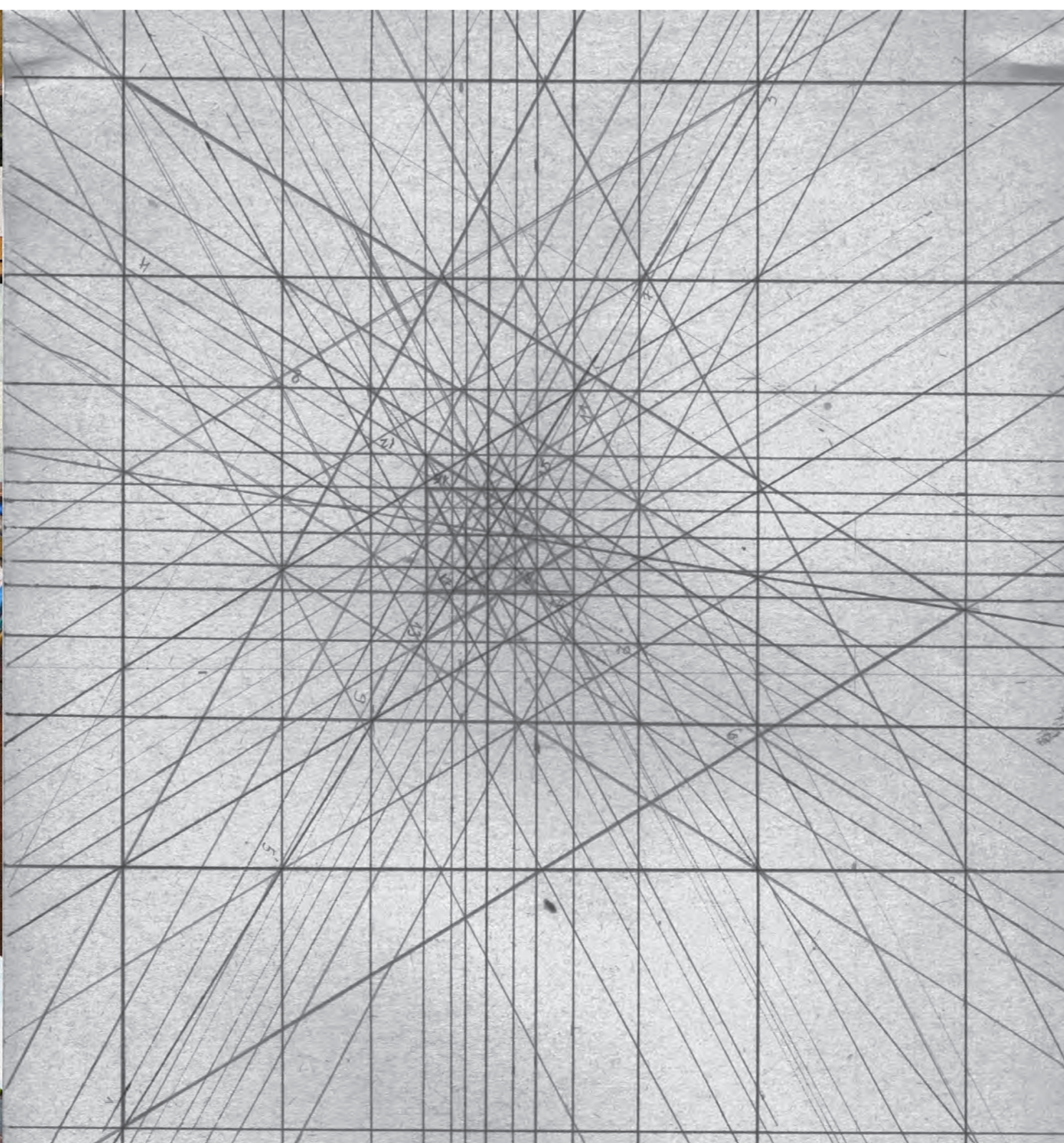
V době našich studií tvořila náplň jeho přednášek především srovnávací četba různých, nejčastěji starozákonních knih. Zde jsme se s jeho pomocí učili číst hebrejské písmo a nahlédli do základů hebrejské gramatiky, a především pod jeho vedením zkoumali znění hebrejského originálu a řeckého a latinského překladu Starého zákona. Hodiny pana Farského obvykle probíhaly v přátelském, až rodinném kruhu několika posluchačů, kteří se nezalekli syllabu předmětu, v němž mimo jiné stálo: „Na konci toho kursu bude student schopen porozumět textu Exodu a vyložit jej v hebrejštině a komparovat jej s textem Septuaginty a Vulgáty.“ Většina z nás na hodiny pana Farského přicházela bez

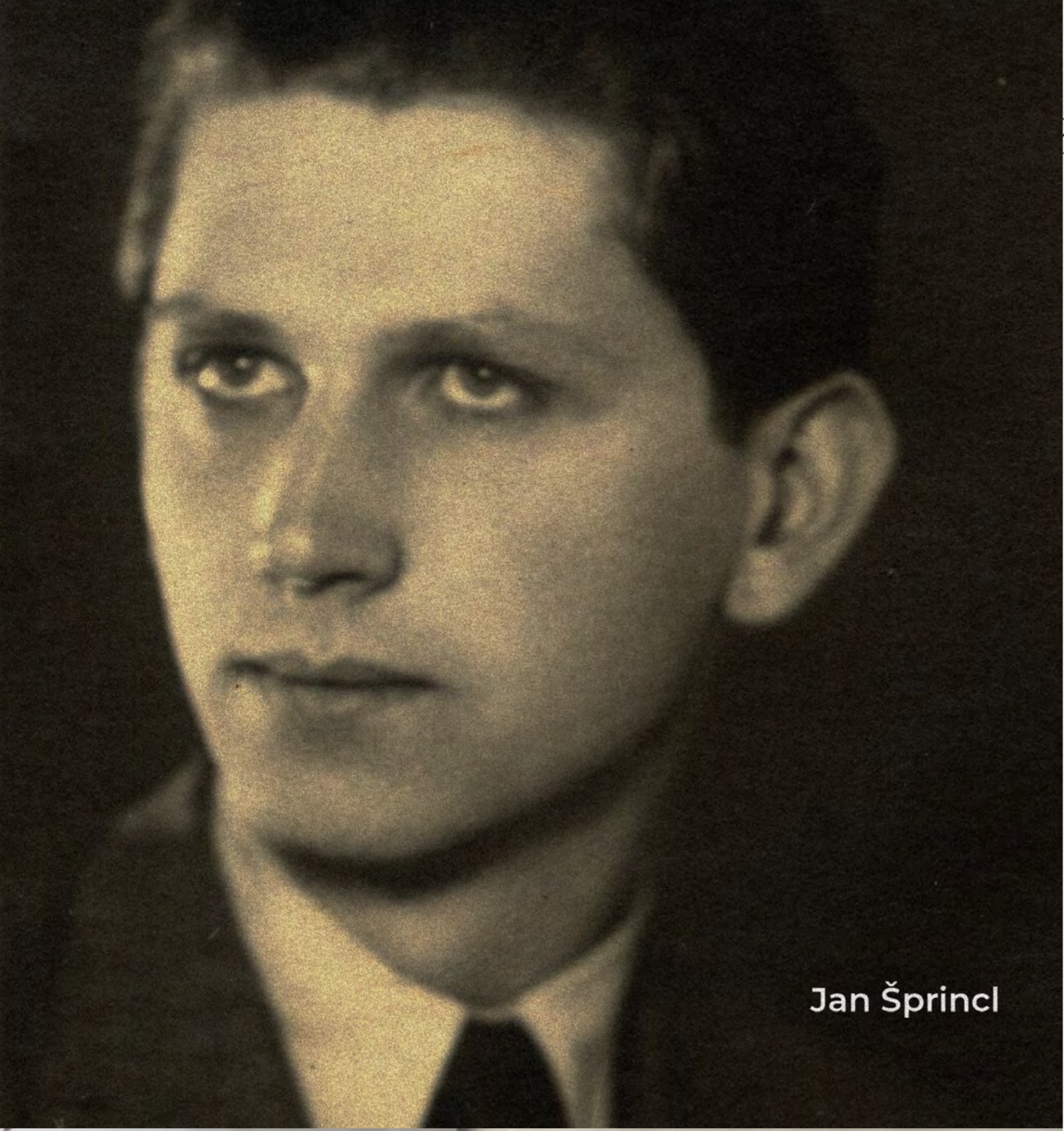
jakékoli znalosti hebrejštiny a s jen mlhavou představou o tom, jak ji budeme schopni komparovat s řeckým a latinským překladem, a tak jsme s ostatními studenty o to více museli obdivovat široký přehled pana Farského v mnoha jazycích – krom hebrejštiny, koiné a latiny dokázal sledovat souvislosti i v několika jazycích moderních a spojovat je s interpretací daného textu, která zahrnovala postřehy z mnoha různých odvětví, jimiž se pan Farský zabýval – od teologie přes umění až po fyziku. Svůj výklad pak doplňoval také ozážitkyzesvéhoživotu. Mohlijsmesetak seznámit se zajímavými detaily ze záku-

lisí práce na ekumenickém překladu Bible a z jeho působení na univerzitě a v církvi. Jeho přednášky byly cenné nejen z hlediska jazykovědného a literárního, ale také teologického a osobního. Byť jsme se k cíli srovnávacích čteb, tedy komparaci biblických jazyků, dostávali pouze po krůčcích, přesto jsme přednášky pana Farského poslouchali se zaujetím, a to hlavně pro jeho osobní, lidský a trpělivý přístup. Trefně naše dojmy z přednášek kdysi vyjádřil jeden náš spolužák následujícími slovy: „Sice ne vždy rozumím tomu, co pan Farský říká, ale mám dojem, že mě to dělá lepším člověkem.“

Zuzana Lukšová – Tomáš Weissar

Učenec

Jan Šprincl

Karel Jaromír Erben

Fasciculus florum Kytice

Idibus Novembribus, hora p
Lectorium pede plano aedifi
Facultas philosophica Universitati
via Arne Nováka

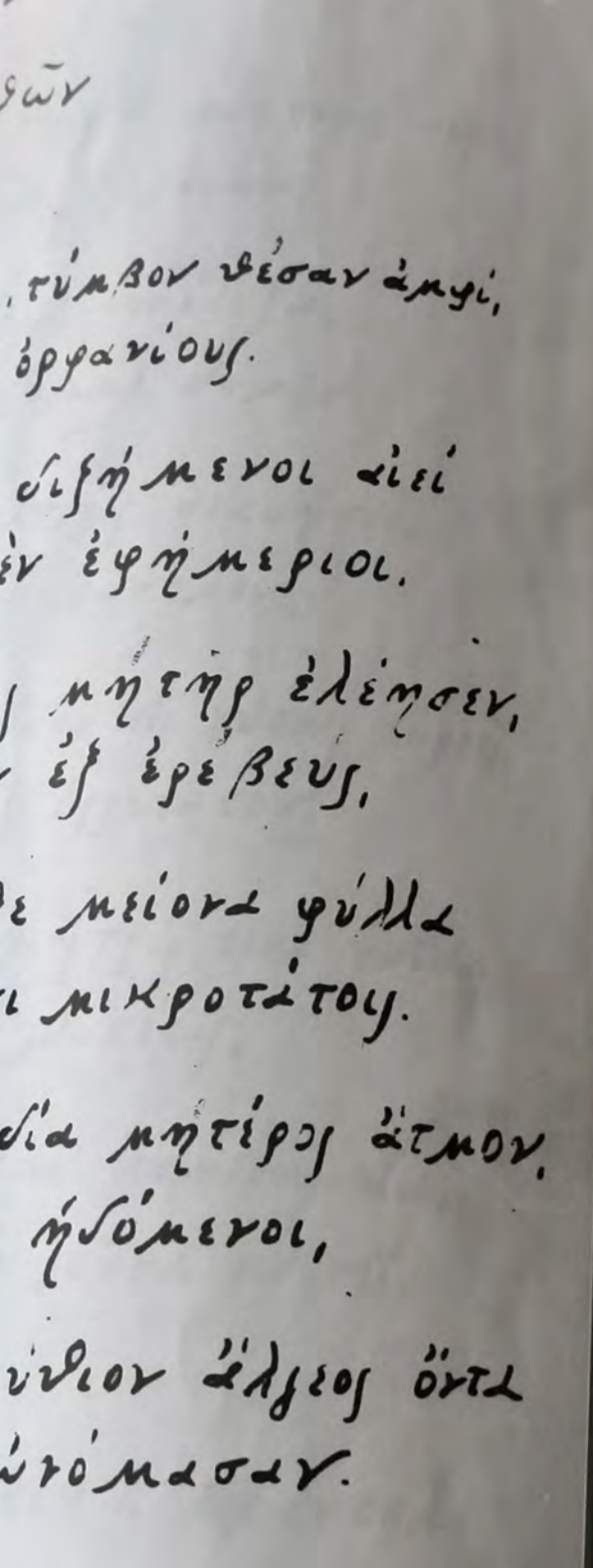
Ioannes Šprincl Latine vertit
Georgius Farský picturis adornavit

Překlad Jan Šprincl
Ilustrace Jiří Farský

13. listopadu v
Čítárna v přízemí k
Filozofická fakulta Mas
Arne Nováka

Jiří Farský

Decessit mater, in sepulcrum data,
manserunt orbi pueri;
vadebant quoque mane luce grata
quaerentes matrem miserii.

Infantes caros mater miserata
in lucem rursus rediit,
contexit tumulum reincarnata,
in parvos flores iniit.

Infantes cognoverunt matris flamen,
in corde semet hilarant
et flosculum, maeroris consolamen,
secundum matrem nominant. —

O thyme matris, vos materni flores,
excerpsit vos in tumulo,
fabellae, nostri simplices rumores
cui portem vos in cumulo?

Vos in fasciculum nunc copulabo
redimiam vos taenia;
in mundum latum viam demonstrabo,
qua vobis est familia.

Fors filia fidelis apparebit,
cui vos fragretis suaviter;
fors filius fidelis apparebit
ad vos cor clinans comiter.

Zemřela matka a do hrobu dána,
sirotky po ní zůstaly;
i přicházely každé ráno
a matičku svou hledaly.

I zželelo se matce milých dětí;
duše její se vrátila
a vtřela se v drobnolistý kvítek,
jímž mohly svou pokrýty.

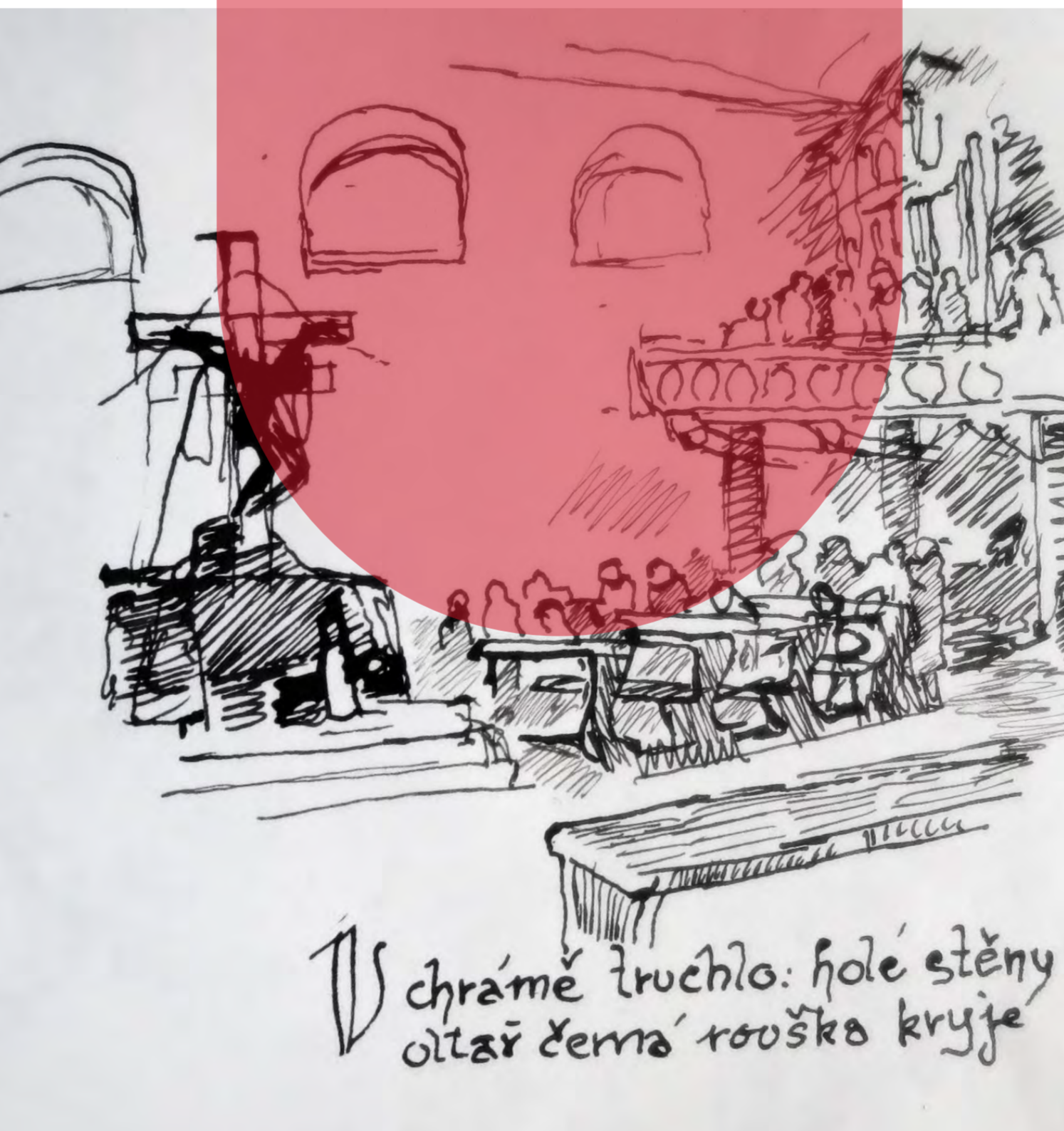
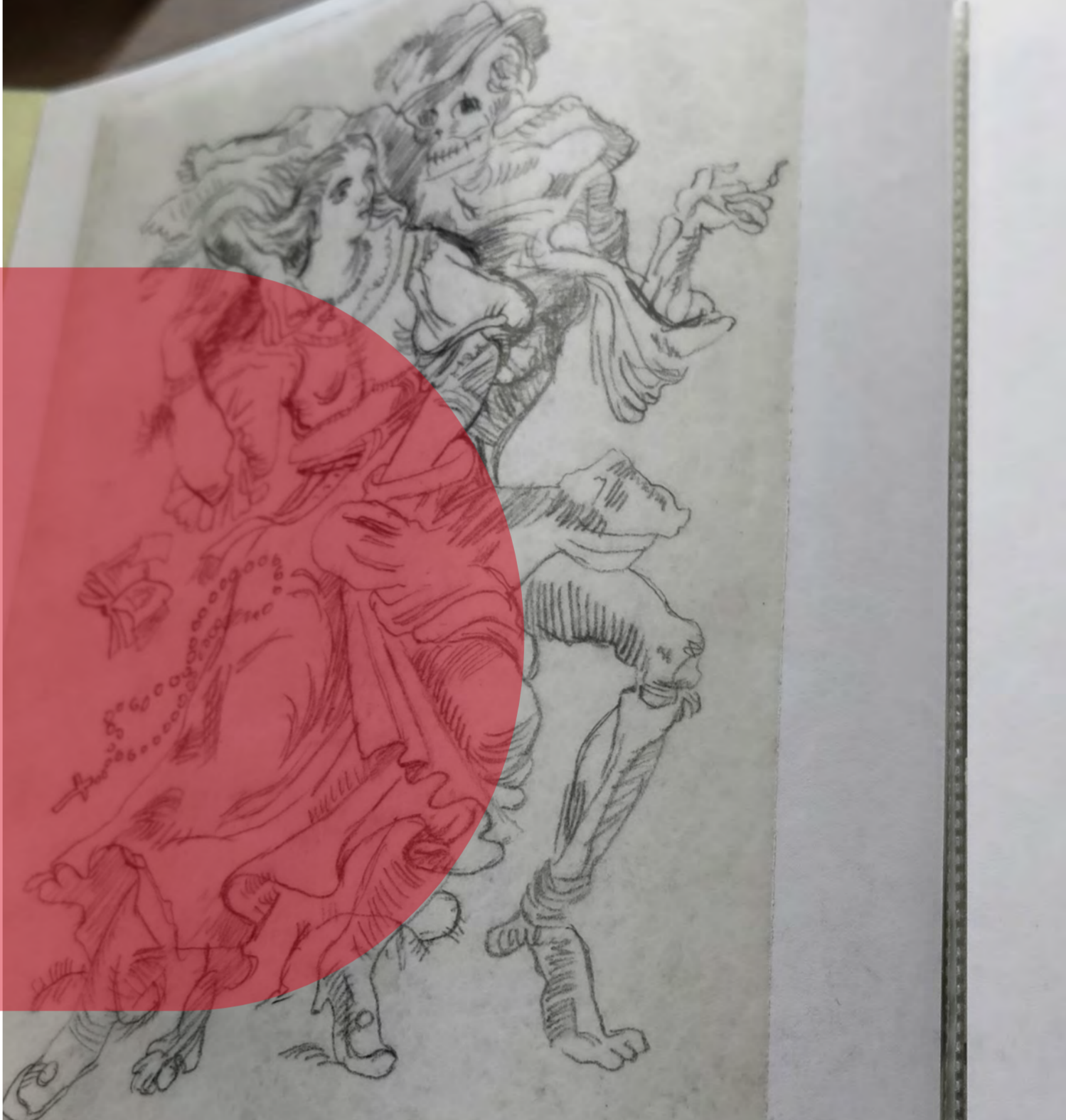
Poznaly dítky matičku po dechu,
poznaly jí a plesaly;
a prostý kvítek, v něm majíc útechu,
mateř-douškou nazvaly. —

Mateř-douško vlasti naší milé,
vy prosté naše pověsti,
natřhal jsem tě na dávné mohyle —
komu mám tebe přinést!

Ve skrovnou já tě kytici zavážu,
ozdobně stužkou ovinu;
do širých zemí cestu ti ukážu,
kde příbuznou máš rodinu.

Snad že se najde dcera mateřina,
jíž mile dech tvůj zavoní;
snad že i najdeš některého syna,
jenž k tobě srdce nakloní!

Kytice

Chráme žuchlo: holé stěny
ořtář černa' rouška kryje

Pobočka Žebětín, Křivánkovo nám. 35
tel.: 778 750 073, zebetin@kjm.cz, www.kjm.cz

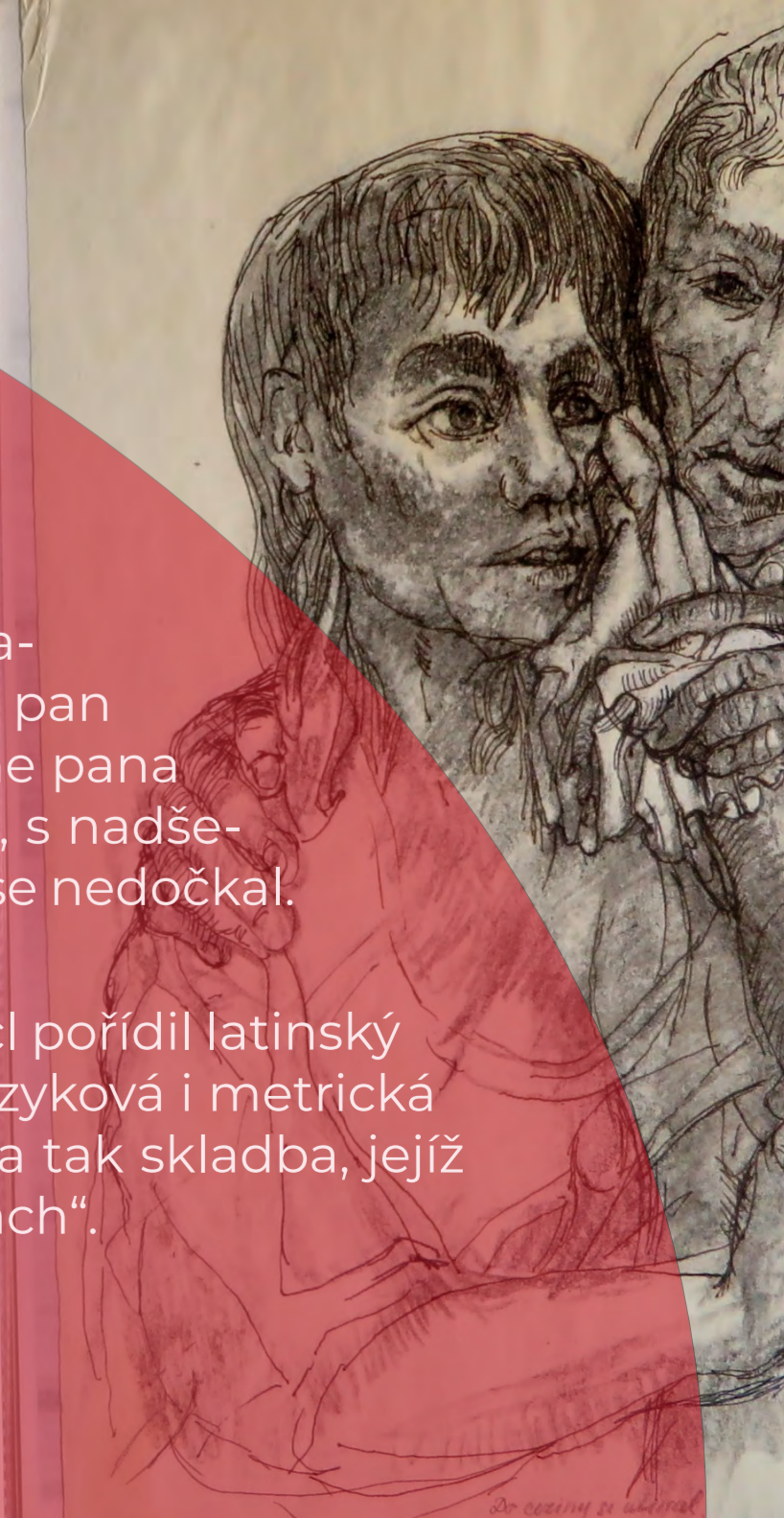
KYTICE OČIMA JIŘÍHO FARSKÉHO

VÝSTAVA ILUSTRACÍ PRO LATINSKO-ČESKÉ VYUČOVÁNÍ
ERBENOVY KYTICE

...mucha svých kolegů ovšem nepřekládal pouze z, nýbrž také do klasických jazyků, a to především poezii. Snad také proto a pro jeho specifickou povahu jej ledaskdo považoval za podivína. Mezi jeho žáky se ovšem našel jeden, který s ním navázal obzvláště silné přátelské pouto – Jiří Farský. Vzpomínky na doktora Šprincla, které pan Farský vyprávěl, se pro nás staly cenným zdrojem informací o této významné překladatelské osobnosti a když jsme pana Farského oslovili s prosbou o spolupráci na přípravě vydání Šprinclova překladu Erbenovy Kytice (Fasciculus florum), s nadšením nám k tomuto účelu poskytl svůj soubor ilustrací, který k dílu vytvořil. O to víc nás mrzí, že samotného vydání knihy se nedočkal. Publikace vyšla na podzim roku 2018.

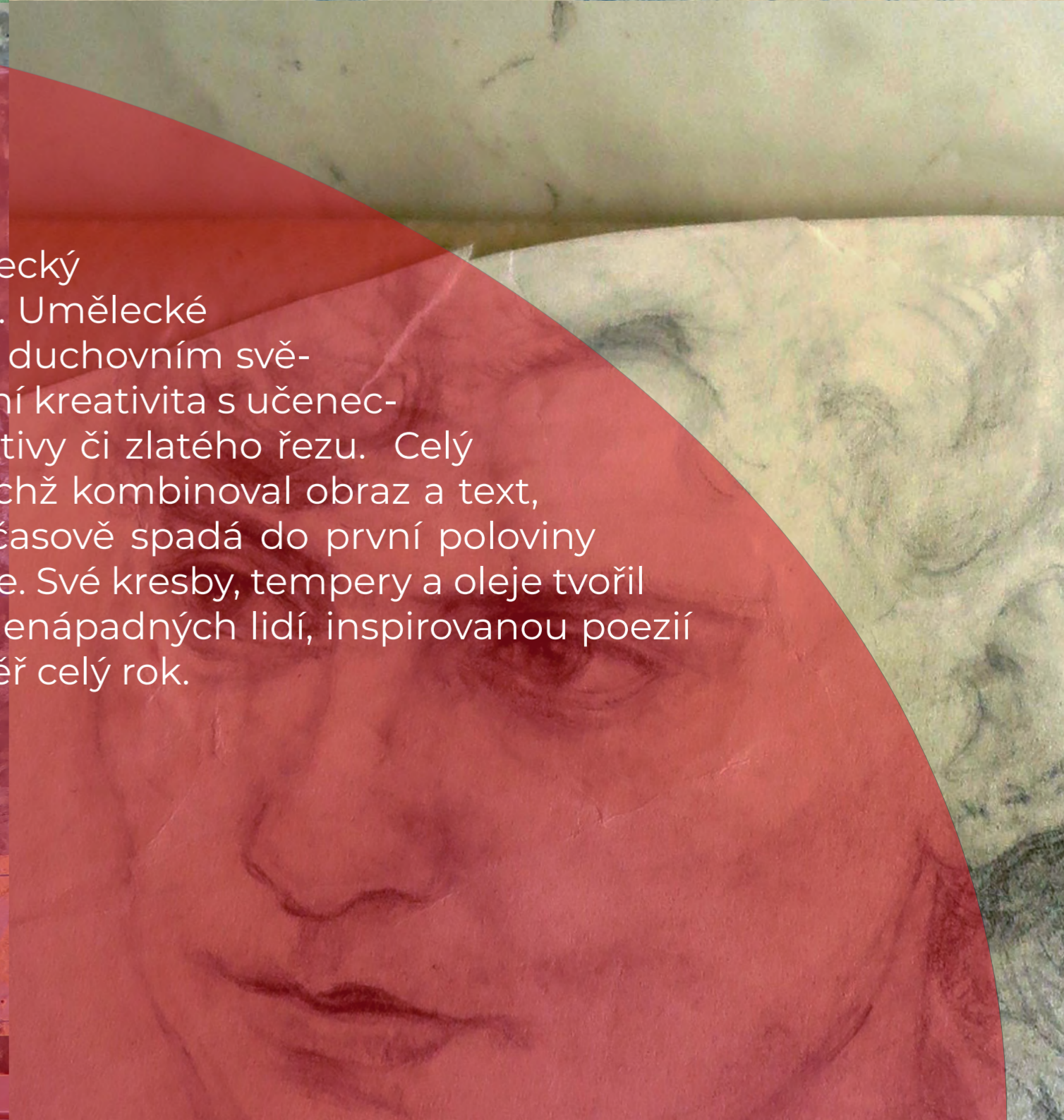
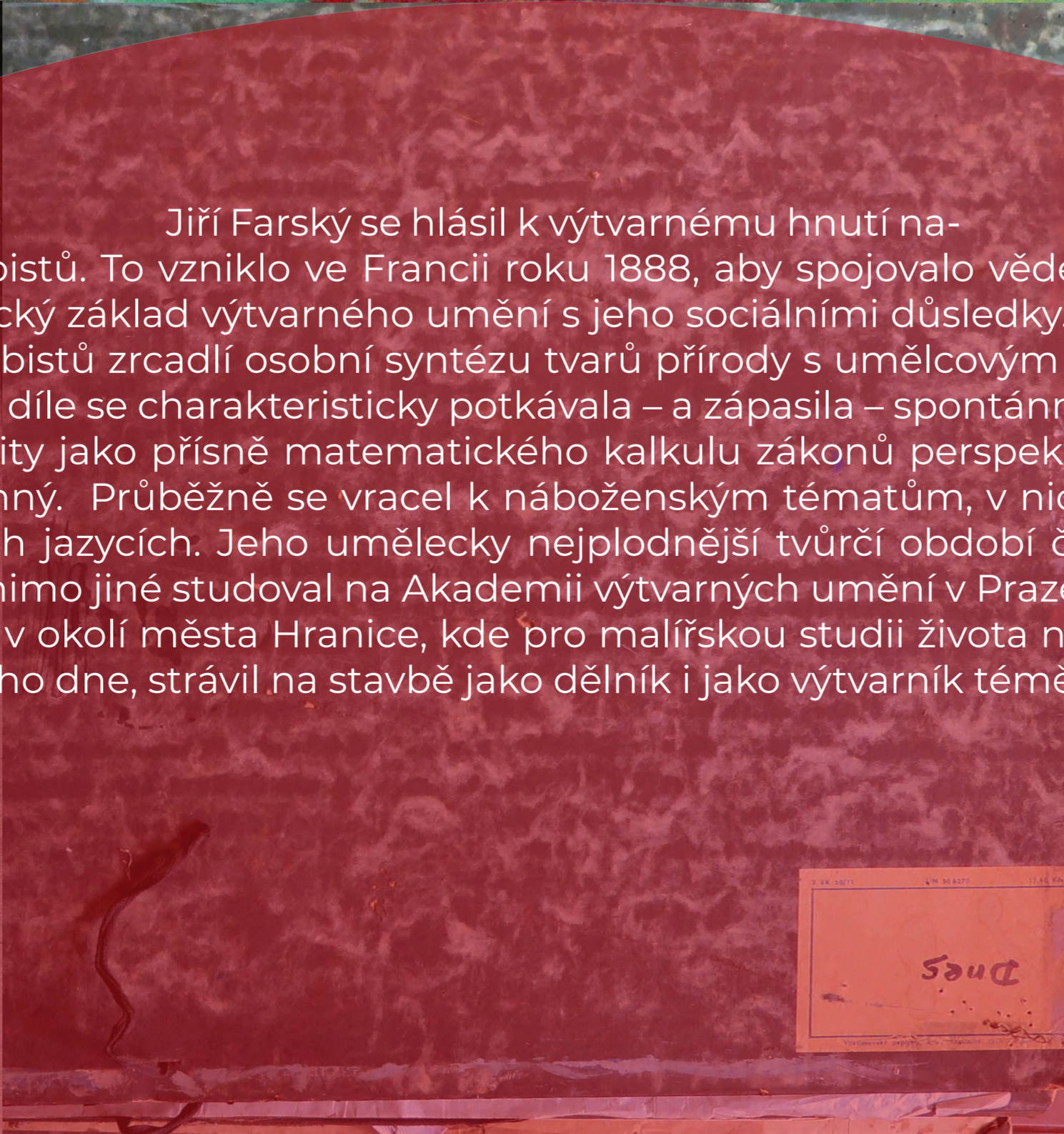
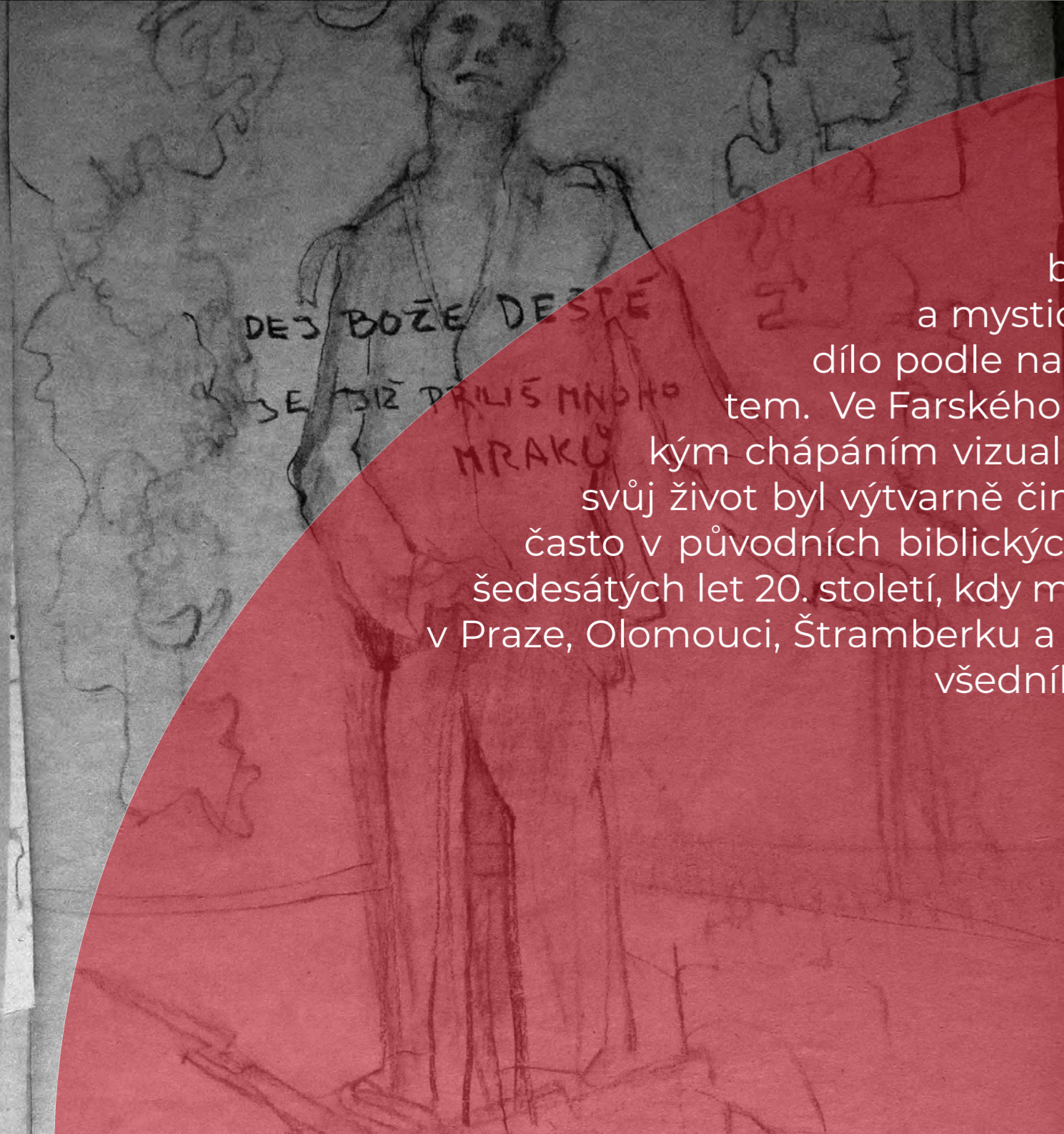
Z přátelství Jiřího Farského s Janem Šprinclm nevzešlo pouze dílo výtvarné, nýbrž také jedno dílo hudební. Když totiž Šprincl pořídil latinský překlad básně Prosinec ze sbírky Splav od Fráni Šrámka, v touze získat pro něj zhudebnění, které by respektovalo všechna jazyková i metrická specifika textu, obrátil se právě na svého dobrého přítele Jiřího, o jehož preciznosti a smyslu pro detail neměl pochyb. Vznikla tak skladba, jejíž znění je, jak sám autor v komentáři poznamenává, „výsledkem rozhovorů žáka s učitelem na četných procházkách“.

Zuzana Lukšová – Tomáš Weissar

Umělec

Jiří Farský se hlásil k výtvarnému hnutí na-
 bistów. To vzniklo ve Francii roku 1888, aby spojovalo vědecký
 a mystický základ výtvarného umění s jeho sociálními důsledky. Umělecké
 dílo podle nabistów zrcadlí osobní syntézu tvarů přírody s umělcovým duchovním svě-
 tem. Ve Farského díle se charakteristicky potkávala – a zápasila – spontánní kreativita s učeneč-
 kým chápáním vizuality jako přísně matematického kalkulu zákonů perspektivy či zlatého řezu. Celý
 svůj život byl výtvarně činný. Průběžně se vracel k náboženským tématům, v nichž kombinoval obraz a text,
 často v původních biblických jazycích. Jeho umělecky nejplodnější tvůrčí období časově spadá do první poloviny
 šedesátých let 20. století, kdy mimo jiné studoval na Akademii výtvarných umění v Praze. Své kresby, tempery a oleje tvořil
 v Praze, Olomouci, Štramberku a v okolí města Hranice, kde pro malířskou studii života nenápadných lidí, inspirovanou poezií
 všedního dne, strávil na stavbě jako dělník i jako výtvarník téměř celý rok.

Pana Farského jsem poznala jako upovídaného milého staršího pána, který uvažoval nad – pro běžného člověka – nepochopitelnými věcmi. Dokázal spojovat znalosti mnoha jazyků s citem pro hudbu a výtvarné umění, přimíchat špetku jaderné fyziky, matematiky, zeměpisu, vlastně všeho, co si jen lze představit. Až s postupujícími léty jsem pochopila, že nebyl „zvláštním“ podivínem, ale že všem těmto oborům poznání skutečně rozuměl. Mnohé z nich studoval i úspěšně vystudoval. Stal se mým učitelem latiny. Pak jsem objevila, že patřil k překladatelům ekumenického Starého zákona. V té době jsem začínala svá studia na Evangelické teologické fakultě v Praze. K výuce latiny přibýly exkurzy do biblické řečtiny a hebrejštiny. Po celou dobu mého nelehkého potýkání se školou, zdravím i sebou samotnou mne podporoval. Také Jiří Farský studoval evangelickou teologii. Jenže v době normalizace musel studia opustit. Navázal na ně až ve věku, kdy se jiní chystali

na zasloužený odpočinek v důchodu. Ne tak on. Studia dokončil a sloužil pak v brněnských sborech jako výpomocný kazatel. K tomu vyučoval na brněnské univerzitě. Během našich setkávání, která měla různé podoby – byl hostem na naší svatbě nebo u sváteční božíhodové tabule, jsem začala vidět jiného člověka. Génia v pravém slova smyslu, skrytého ovšem zrakům okolí. Naše poslední setkání na tomto světě bylo více než symbolické. Měsíc před jeho smrtí, 8. 11. 2017, v den výročí bitvy na Bílé hoře se konal akt slavnostní promoce absolventů bakalářského studia evangelické teologie. Po mnohaletém zápase jsem převzala diplom. Jiří Farský přijal pozvání a byl toho dne mým vzácným hostem. Dnes na něj mohu už jen s vděčností a láskou vzpomínat. A těšit se z knih, které mi věnoval.

Martina Bolom-Kotari

Učitel

